

Kuusi teesiä uudesta oikeistosta

”Vihollinen ei ole mies ei nainen – Vihollinen on olemassa vain missä elämää ei ole ja liikkuu jatkuvasti työntääkseen elämää äärimmäisiin sietämättömiin asentoihin.”

William S. Burroughs, *Nova Express*

Uusoikeisto on työväenliike ilman luokkatietoisuutta. Luokkatietoisuus ei supista vaan laajentaa toiminnan mahdollisuuksia. Se ei keskitä toimintaa johonkin vaan laventaa ja leventää sen aluetta koko yhteiskuntaan. Se vapauttaa vihasta ja häpeästä. Luokkatietoisuus on kykyä tai voimaa kamppailla, ja sen puute on kyvyttömyyttä, voimien sitomista epäolennaiseen. Luokkatietoisuuden ytimessä on solidaarisuus. Sen vastakohtana on personifoitu ”vihollinen”, kapitalisti tai maahanmuuttaja konkreettisenä vastustajana ja konkreettisen politiikan tekemisen kohteena ja välineenä.

I Solidaarisuus vai vihollisuus

Konkreetti vihollinen, hänen tekojensa ja liikkeidensä seuraaminen, katseen kiinnittäminen viholliseen, heikentää toiminnan mahdollisuuksia ja voimaa. Kaikki puhe ”konkreetista vastustajasta” on surullisten passioiden lähde ja vie loppujen lopuksi mahdollisuuden kapitalismin ja pääoman analysoinnilta ja vastustamiselta. Pääomasuhde ei ole yksittäisen persoonallisen kapitalistin ja yksittäisen työläisen välinen ”mieskohtainen” suhde, vaan kapitalistiluokan ja työväenluokan välinen voimasuhde. Luokkatietoisuus on olennaisesti työläiselle oman henkilökohtaisen aseman ylittämistä ja ”luopumista” henkilökohtaisesta edusta ja näkökulmasta.

Pitkässä alaviitteessään vuoden 1936 toiseen versioonsa tekstistä ”Taideteos teknisen uusintamisensa aikakaudella” Walter Benjamin kirjoittaa, miten luokkatietoisuus muuttaa perusteellisesti proletaarimassojen rakennetta¹. Benjaminin mukaan proletariaatti muodostaa tiiviin massan vain sortajiensa silmissä. Heti kun se alkaa taistella vapaudestaan, se näennäisesti tiiviinä massana alkaa ”avautua lukosta” (*Auflockerung*), ja avautuminen tekee siitä aktiivisen². Se ei enää reagoi vaan siirtyy toimintaan. Proletaaristen massojen ”lukkiutumattomaksi avautuminen” on solidaariseksi muuttumista, ja silloin jako yksilöön ja massoihin katoaa (*Die Auflockerung der proletarischen Massen ist das Werk der Solidarität*). Solidaarisuus ei ole empatiaa, ”heikomman puolelle” asettumista, vaan etäisyyden avautumista, kuin lihasten vetäytymistä, joka on välttämätöntä kapitalismin vastaisessa taistelussa, koska muutoin sen uhkana on kääntyminen pikkuporvarillisen kapinan kouristuksiksi ja lopulta fasismiksi (Brechtin vieraannuttamisen metodi teatterissa on luokkatietoisuuden metodi). Siksi proletariaatin johtaja ei vedä massoja mukaansa, johda ja ohjaa niitä, keskitä niitä, vaan pikemminkin ruumiillistuu niihin, muuttuu yhdeksi tuhansien joukossa. (”Puolueella on tuhat

silmää” eikä yksi kaikkea valvova katse.) Ja juuri tämä muuttuminen yhdeksi tuhansien joukossa on luokkatietoisuuden ja solidaarisuuden syntymistä, absoluuttinen vastakohta Führerin katseelle, johtajan ja massojen ja konkreettisen vihollisen – juutalainen, maahanmuuttaja – suhteelle.

Sen sijaan pikkuporvaristolle on luonteenomaista ”tiivistyminen” tai lukkiutuminen, se jumittaa ja lukkiutuu luokkataistelussa (nimenomaan siksi, että se ei ole luokka vaan vain massa) vihollisen, johtajan ja massojen kuvaan. Fasismi yrittää tiivistää, lukita massoja – Kreikan vakuudet, Kreikan vakuudet! tai vastaavat huudot. Siksi fasismin perusta on juuri pikkuporvarillisessa ”luonnerakenteessa”, kuten Wilhelm Reich aikanaan sanoi³.

Fasismi rakentaa politiikkansa konkreetin vihollisen ja tähän kohdistuvan vihan kautta. Sen perustana on elämän, kokemuksen ja ajattelun yhteisen ja jaetun luonteen pelko. Koska minän (ja ”yhteiskunnan”) rajat kuitenkin väistämättä vuotavat aina, on niitä jatkuvasti suojeltava toiseen kohdistuvan vihan avulla. Fasismi onkin paranoidia subjektivismia: yhtäältä kuvitellaan porvarillisen yksilön tai kansakunnan olevan riippumaton ja ulkomaailmasta eristetty, toisaalta heijastetaan tämä sama riippumattomuus ”toiseen” ja nähdään kaikkivoipaa pahantahtoisuutta joka puolella: kulttuurimarxistien salaliitto, mokuttajien hegemonia, valtamedian mustamaalaus.

Mitä on ”vihapuheen” viha? Minkälaisesta tunteesta on kyse? Baruch Spinoza määrittelee vihan yksinkertaisesti ”suruksi, johon liittyy idea ulkoisesta syystä”⁴. Suru puolestaan on ”ihmisen siirtymistä suuremmasta vähäisempään täydellisyyteen”. Viha merkitsee ennen kaikkea ruumiin toimintakyvyn heikkenemistä, johon samalla liittyy ajatus ulkoisesta syystä. Spinozan mukaan passioihin liittyvät ideat ovat aina epäadekvaatteja, toisin sanoen surun vallassa oleva ei kykene havaitsemaan surunsa aiheuttajaa syiden todellisen järjestyksen vaan ai-

noastaan epäadekvaatin moraalisen järjestyksen mukaan. Kun ihmisen voimat ovat kiinni jossakin, vahtivat ja piirittävät jotain (vaikka maahanmuuttajaa tai ”oma” naista), niitä ei voida enää käyttää vapaasti.

Vihan vallassa oleva ihminen syyttää toimintakykynsä heikkenemisestä niitä, jotka ovat häntä voimakkaampia ja rohkeampia, niitä, jotka kykenevät jättämään toimintakykynsä heikkenevät olosuhteet ja etsimään ja elämään laajempaa ja parempaa elämää. Spinoza kirjoittaa: ”hän tuntee surua, jos kuvittelee omat tekonsa vähäpätöisiksi muiden tekoihin verrattuna. Tämän surun hän pyrkii poistamaan joko niin, että hän tulkitsee väärin kaltaistensa teot, tai koristelee voimiensa mukaan omia tekojaan.”⁵

Spinoza kuvaa kaikissa teoksissaan kolmea surun ja voimattomuuden hahmoa: ihminen, jolla on surullisia passioita; ihminen, joka käyttää surullisia passioita hyväkseen ja tarvitsee niitä valtansa pönkittämiseen; lopuksi ihminen, joka suree ihmiskunnan tilaa ja ihmisen passioita ylipäätään (hän voi yhtä hyvin ivata niitä kuin suuttua niistä, mutta tämä pilkka on surkeaa porvarillista naurua, jonka kohteena on ruumiinvamma, ihonväri tai tapojen erilaisuus). Kuten Gilles Deleuze sanoo, ”heitä kaikin tavoin yhdistävä tekijä on viha elämää kohtaan, kauna elämää kohtaan.”⁶ Deleuzen mukaan ”Etiikassa hahmotellaan muotokuva kaunamielisestä ihmisestä, jota kaikki onnellisuus loukkaa ja joka tekee kurjuudesta tai voimattomuudesta ainoan intohimonsa”. Halla-aho, mullahit ja alistetun työn profeetat Wahlroosista Heinäluomaan kuuluvat kaikki tähän samaan joukkoon.

Kirjassaan *Sorron yöstä* Franz Fanon kuvaa eksaktisti palkkatyöstä dekolonisoidun uusioikeistolaisen työläisemme ajattelutapaa ja toimintaa: hänen on helppo lietsoa vihaa kaltaistaan kohtaan, koska kaltaisestaan, oikeudettomassa maahanmuuttajassa hän näkee kuin peilistä oman tilanteensa sietämättömyyden ja oman kyvyttömyytensä. Pelastuksena hänelle näyttyy peilin hävittäminen, kaltaisensa tuhoaminen. Fanonin tarkka katse osuu juuri tänne: ”Yksilötasolla on havaittavissa todellinen terveen järjen kato. Vaikka kolonistit ja poliisit voivat mielin määrin lyödä ja loukata alkuperäisasukasta ja pakottaa hänet polvilleen, nähdään kuinka kolonisoitu itse vetää puolestaan puukon esiin kohdatessaan toisen kolonisoidun katseessa pienintäkään vihamielisyyttä. Sillä kolonisoidun viimeinen oljenkorsi on puolustaa omaa persoonaansa kaltaisensa edessä... Heittäytymällä kostosotiin alkuperäisasukas yrittää vakuuttaa itselleen ettei kolonialismia ole olemassakaan, että kaikki on niin kuin ennenkin, että historia jatkuu.” Siksi myös dekolonisoitu työläisemme heiluu outona hedelmänä luottamuksen ja epäluulon, ystävyyden ja vihollisuuden, alistamisen ja alistamisen huteralla oksalla ja syyttää viimeisillä voimillaan vieressään roikkuvaa omasta tilastaan.

II Johtajan kaipuusta kapitalismin analyysiin

Uuden oikeiston menestyksen syynä ei ole niinkään sen oma voima kuin sen vastustajan heikkous. Kyse on

ennen muuta vasemmistosta, sen poliittisen ohjelman supistumisesta ylihistorialliseksi moralismiksi, jossa ainoa toiminnan kriteeri on ”heikomman puolelle asettuminen”. Sen taustalla on ajattelun ja teorian heikkous, siis kieltäytyminen kapitalistisen yhteiskunnan analyysistä ja sen korvaaminen ylihistoriallisilla arvoilla ja vänpolitiikkaan juuttuvalla näpertelyllä. Se on johtanut työväenluokan organisoitumiskyvyn heikkouteen, luokkataistelussa syntyvän luokkatietoisuuden ja sitä kautta solidaarisuuden puutteeseen.

Moralistinen kapitalismin kritiikki on täysin avuttonta jo siksi, että kapitalismi ei ole inhimillinen, yksilöiden välisten suhteiden järjestelmä. Siksi sen vastaista kamppailua ei voida palauttaa kamppailuun tiettyjä konkreetteja vihollisia vastaan. Se on koneellisten virtojen ja höyryventtiilien järjestelmä. Kapitalismia, jos siitä halutaan vapautua, on turha palauttaa ”pankkiirien ahneuteen” tai ihmiskasvoiseen kapitalismiin. Ainoat kasvot, jotka tuolta tieltä voidaan löytää, ovat alati uudestaan eteemme pomppaavat isälliset kasvot. Sitä tietä voidaan käyttää korkeintaan henkilökohtaisen kannatuksen ja voimattoman vallan keräämiseen.

Toisaalta vasemmisto ja työväenliike ovat takertuneet kansallisvaltioon ja epäonnistuneet täydellisesti ylikansallisen poliittisen ulottuvuuden rakentamisessa. Kansallisvaltion puolustamisessa uusioikeisto on terävämpi, koska se ei puolusta unelmaa hyvinvointivaltiosta, vaan valtiota, jolla on käytännöllinen tehtävä globaalissa kapitalismissa: rajojen asettaminen ja valvominen sekä ihmisten vapaan liikkumisen estäminen. Uusioikeistolle valtio ei ole päämäärä vaan väline omien etujen ajamiseen.

Kun solidaarisuus ja internationalismi on tyhjenetty konflikteista ja kamppailuista, ne rappeutuvat ja kääntyvät ”hyvien ihmisten” tuntemaksi empatiaksi huono-osaisia kohtaan ja monikulttuurisuudeksi arvona ja kontrollikeinona. Näin ainoaksi tuntuvaksi ylikansalliseksi ulottuvuudeksi on jäänyt globaali riisto, joka ei tarjoa elämisen tiloja muille kuin kosmopoliittiselle huippuosaajien luokalle ja niiden elämäntavan kotikutoisille jäljittelijöille. Sellaiset kansallisvaltion rajojen yli jatkuvasti kulkevat liikkeet kuin siirtolaisten pako sietämättömistä olosuhteista jäävät näkymättömiksi tai ainakin käsittämättömiksi.

Euroalueen kriisi ja vasemmiston kyvyttömyys vastata siihen muuten kuin haaveilemalla paluusta kansallisvaltio on yksi esimerkki tästä.

Samalla uusioikeiston menestys kertoo kansallisen poliittisen tilan tyhjentymisestä, kansallisvaltion kyvyttömyydestä toimia poliittisena yhteisönä, jonka kautta työväenliike voisi artikuloida yhteiskuntaa muuttavia poliittisia vaatimuksia. Voidaan kyllä säätää lakeja, joissa kielletään ”kiihotus kansanryhmää vastaan” tai taataan miesten ja naisten tasa-arvo, yhtäläiset koulutusmahdollisuudet ja niin edelleen, mutta ilman materiaalista perustaa poliittisissa kamppailuissa ne jäävät pelkiksi hyvän tahdon ilmauksiksi tai, kuten käytännössä tapahtuu, peittävät muodollisen demokratian hunnulla materiaallisen eriarvoisuuden ja muuttuvat porvarillisen demo-

kratian *talk show*ksi. Kansallisen poliittisen tilan ainoaksi sisällöksi onkin jäänyt ”identiteettien” rakentaminen, siis sellaisten subjektiivisuuksien tuotannon mallien, joissa itse muodostetaan suhteessa autoritaariseen malliin (isään, johtajaan, yleiseen mielipiteeseen tai enemmistöön). Tätä mallia myös vasemmistolaiset erilaisia radikaaleja myöten näyttävät edelleen toistelevan: jos mun isi hylkää mut kun musta tulee radikaali, tarviin edes oman vallankumous-Isin.

Tässä nousee esiin kaikessa kirkkaudessaan koko vasemmistolaisuuden kristillinen psykologia: luokkatietoisuuden puute johtaa alistettujen elämän voimien käperytymiseen sisäänpäin, syyllisyyteen ja huonoon omaantuntoon, konfliktien ulkoistamiseen ja ”heikompien puolustamiseen”, josta seuraa ”tarve tehdä jotakin”, ilmaista närkästyksensä kapitalistisen riiston ”äärimmäisimpiä” muotoja kohtaan. Vailla minkäänlaista ajatusta siitä, mitä tehdä ja kyvyttöminä luomaan kollektiivisia ajattelun tiloja, aletaan sitten haikailla valmiita malleja antavien Johtajien perään. Ja niitähän fasistit ovat aina osanneet synnyttää. Kaikilla blogosfäärin sosiaalifoorumeilla kaikuu nykyisin epätoivoinen huuto: Mitä on tehtävä? Kuka sanoo, mitä mä nyt teen?

III Uusoikeiston materiaallinen perusta

Uusoikeisto työväenliikkeenä ilman luokkatietoisuutta ei kuitenkaan ole marginaalinen, nostalginen liike, koska sen perustana ovat todelliset muutokset työn ja tuotannon maailmassa, ja etenkin muutokset modernin kapitalismin toiminnalle välttämättömien mikrovaltojen tasolla: perherakenne, sukupuolten väliset suhteet, elämäntavat, kasvatus. Tärkeimmät poliittiset kamppailut käydään täällä, arkipäivän kamppailuissa, ei instituutioiden makrotasolla.

Jonkin ihmeellisen historianfilosofisen geenin ylläpitämän edistysuskon takia uusoikeisto nähdään usein pelkkänä vastareaktion talouden ja kulttuurin globalisaatiolle, ”kasvottomille markkinavoimille”. Sen lisäksi, että tämä käsitys esimerkiksi perussuomalaisista ”globalisaation häviäjien” nostalgisena protestina on yksinkertaisesti sosiologisesti väärä – perussuomalaisten ja myös niin sanottujen maahanmuuttokriitikoiden kannattajat ovat keskimääräistä varakkaampia ja kuuluvat sosioekonomisesti ajatellen pikemmin ”globalisaation voittajiin” – se ei myöskään kuvaa täsmällisesti uusoikeiston käynnistämiä subjektiivisuuksien prosesseja.

Uusoikeiston politiikassa ei ylipäätään ole kyse pelkästä reaktiosta. Esimerkiksi Perussuomalaiset ovat todella kyenneet luomaan elämisen territorioita, eräänlaista henkistä tilaa kansalliseen tilaan, kun kapitalismin globaalissa ulottuvuudessa eläminen ei ole mahdollista. Tätä täsmällisesti ottaen tarkoitetaan, kun puhutaan uusoikeiston tarjoamasta ”identiteetistä” tai ”ylpeydestä”. Siksi uusoikeistoa ei voida kritiikoida moraalista, abstraktien arvojen näkökulmasta tai siksi, että se turmelee ihmisen lähtöjään hyvän luonnon. Uusoikeistoa voidaan kritiikoida ainoastaan eettisesti Spinozan termille antamassa

käytännöllisessä merkityksessä. Toisin sanoen ainoastaan siitä näkökulmasta, millaisen elämän sen avaamat poliittiset tilat tekevät mahdolliseksi.

Uusoikeiston intersubjektiivisena alustana toimivat varmasti kapitalismin 1900-lopun aikana tuottamat subjektiivisuuksien prosessit. Toisin sanoen uusoikeisto representoi keskiluokkaistettua työläistä, ja keskiluokka on Mario Trontia lainaten luokaton luokka. Sillä ei luokkana ole mitään intressejä, ja se koostuu pelkästään ”yksilöistä”.

Fordistisen tulonjakomallin lisäksi tämän keskiluokkaistumisen ”osakoostajina” (lainataksemme Felix Guattarin termiä) toimivat erilaiset perheen ja median piiriin sijoittuvat subjektiivisuuksien teknologiat. Fordistisessa teollisen hyvinvointivaltion yhteiskunnassa työläinen oli valkoinen mies, joka kykeni itsenäisesti ja itsellisesti elättämään perheensä ja jolle tämä työn kautta muodostuva taloudellinen itsenäisyys toimi yksilöllisen subjektiivisuuden (tai ”identiteetin”) olennaisena ehtona.

Samalla käsitys itsenäisyydestä takasi työläisen alistamisen tuotannolle, sillä itsen ja oman perheen ylläpito palkkatyön kautta sitoi työläisen välttämättä tehtaaseen liukuhinnan ääreen. Työläisten omistusasumisen ja omaisuuden lisäämisen kannustaminen on epäilemättä ollut yksi keskeisistä tekniikoista, joilla tätä subjektiivisuutta on tuotettu. Perheeseen ja sukupuolimoraaliin kohdistuva kontrolli on toinen, sillä ydinperhe, seksuaalisuuden kontrolli ja naisen alistettu asema sen sisällä olivat olennainen keskiluokkaistamisen tekniikka.

Työn prekarisoituminen yleisesti ja *subprime*-kriisi erityisesti ovat syöneet pohjan tältä subjektiivisuuden tuotannolta: niin Euroopassa kuin Yhdysvalloissa vanhemmat uskovat, että heidän jälkeläistensä elintaso ja työolosuhteet tulevat olemaan heikompiä kuin heidän omansa. Siinä Pandoran lipas, josta tämän maailman vit-saukset nousevat. Niiden taltuttamiseen eivät kansallisvaltioiden keinot riitä.

Uusoikeistolaisen konservatismiin tai rasismiin ja patriarkaalisesta antifeminismin yhteyttä on paljon korostettu ja analysoitu. Soinia, Halla-aho ja Breivikiä yhdistää epäilemättä vihamielisyys perinteiset sukupuoliroolit murentanutta kehitystä kohtaan; huoli ”eurooppalaisesta kulttuurista” sekä valkoisen rodun säilymisestä koetetaan purkaa vaatimalla naisia omaksumaan alistettu – juuri kuten vihatussa ”islamissa” – asema perheen sisällä, jotta lapsiluvun lasku saataisiin taistuttamaan. Käytännössä siis tekemällä ydinperheestä valtakamppailun tila, mikä luultavasti vain kiihdyttää sen hajoamista. Hunnutettua musliminaista vastaan taistellaan riutuneella Ryysyrannan Kaisa-Reetalla.

Nykyisin työssä ja tuotannossa on kyettävä ”feminisyyteen”, siis kommunikaatioon ja yhteistyöhön. Siksi perinteisestä patriarkaalisesta tai työläis-keskiluokkaisesta maskuliinisuudesta (”perinteisistä sukupuolirooleista”) on työssä menestymisen kannalta lähinnä haittaa. Toisin kuin tehdastyössä, on tieto- ja palvelutyössä laitettava ”itsensä”, oma persoonallisuutensa ja tunteensa peliin, siis käytettävä kokonaisvaltaisesti omaa ruumistaan.

Siten uusoikeiston ilmaisema ”globalisaation

”Hunnutettua musliminaista vastaan taistellaan riutuneella Ryysyrannan Kaisa-Reetalla.”

kammo” ei siis niinkään ole globalisaation, maantieteellisten rajojen ylittämisen vaan työn ”feminisoitumisen” tai epämääräistymisen ja sitä kautta oman ruumiin kokonaisvaltaisen käytön aiheuttamaa vastustusta. Nykyisen kapitalistisen riiston vastustusta, jonka kosketuksen, koptioinnin ja jäljittelyn kammo yhdistää perinteiseen porvarilliseen omaisuusideologiaan.

IV Porvarillisen julkisuuden sisältö

Uusoikeisto on eurooppalainen tai globaali liike. Euroopassa ei ole yhtä uusoikeistoa, vaan monta. Kuten Mathias Wäg kirjoittaa, poliittisesti olennaisin äärioikeistolaisuus on tiiviissä yhteydessä kulttuurikonservatismiin. Breivikin terrori-isku ”kumpuaa vakiintuneesta oikeistopopulismista, äärioikeistosta, joka tätä nykyään pidetään sisäsiistinä, ja jota kaunistelevasti kutsutaan maahanmuuttokriitikoiksi, islamkriittisiksi tai muukalaisvihamielisiksi.”⁸

Uusoikeistolaisuus ei olekaan mitään ”rahvaan-omaista” kadulla huutelua vaan sen kasvualustana toimii kulttuurinen konservatismi, joka esiintyy länsimaisen sivilisaation ja sille ominaisen porvarillisen yksilön sekä yksilöiden välisen rationaalisen keskustelun puolustajana. Uusoikeiston organisoituminen nettifoorumeilla, sen vetoaminen ”sananvapauteen” ja ”länsimaisiin arvoihin” ovatkin jonkinlainen yritys herättää kapitalismin kehityksen tuhoama idealisoitu porvarillinen julkinen tila Habermasin tyyliin: vapaiden miesten välinen järkiperäinen keskustelu, jossa parhaaksi äänestetty argumentti

voittaa. Demokratia on jatkuvaa äänessä ja esillä olemista!

Tässä mielessä uusoikeisto myös kykenee hahmottamaan työvoiman uuden kokoonpanon ja antamaan sille ilmauksensa. Nykytyövoimalle, jossa erilaiset alistetun pienyrityksyyden muodot lisääntyvät, haave itenäisyydestä ja näkyvyydestä on keskeinen, ja siihen uusoikeisto on patriarkaalisen subjektiivisuuden mallinsa kautta kyennyt vastaamaan. Berlusconi ja isäntä Soini muodostavat epäilemättä kuvan, johon velkojensa kanssa kamppailevat epäpuolaiset yrittäjät haluaisivat kaltaistua ja jonka perustalta he luovat kuvan omasta ”itsellisyydestään”, yksilöllisestä identiteetistään.

Toisaalta, samalla tavoin kuin fasismi aikanaan kykeni ottamaan haltuunsa kommunistisen työväenliikkeen teemoja, uusoikeisto on kyennyt ottamaan haltuun joitakin 1900-luvun loppupuoliskon radikaalien liikkeiden teemoja (kulttuurinen vallankumous ja niin edelleen). Epäilemättä se kykenee vahvistamaan perinteistä maskuliinisuutta juuri sen kautta, että se ilmaisee vastarintaa oppositiona, ulkopuolelle asettumisena, riippumattomuutena institutionaalisen vallan rakenteista.

Mikäli porvarilliselle yksilölle kuuluvat ihmisoi-keudet ovat historiallisesti voineet toteutua ainoastaan valtion kansalaisen oikeuksina, kuten Hannah Arendt osoitti, sama koskee myös itse subjektin rakennetta: yksilö on olemassa pelkästään kansallisvaltion kautta, sen kansalaisena. Itse porvarillisen subjektin määrittely edellyttää aina rajan vetämistä tai leikkaamista: jotta yksilö olisi täysin riippumaton olio, on toiset, joita hänen ole-

massaolonsa edellyttää, painettava näkymättömiin. Porvarillinen yksilö on aina ei-nainen, ei-ulkomaalainen, ei-työläinen.⁹ Vaikka hänen yksilöyrittäjänsä olisi jatkuvasti riippuvainen yhdestä ainoasta suuryrityksestä asiakkanaan ja hän räpiköisi velkojensa kourissa, ei hän kuitenkaan ole ”ainoastaan duunissa”, vaan alistettu työ on hänelle aina merkki itsenäisyydestä ja Herran suosikkina olemisesta.

Uusoikeiston luoma ”sosiaalinen” identiteetti toimii samalta pohjalta. Siinä lähtökohtana on erillinen, eristetty yksilö. ”Identiteetti”, jonka oikeistolaisen poliittinen organisaatio tarjoaa hänelle, on siten jotain ”häntä itseään suurempaa” ja antaa hänelle mahdollisuuden päästä ekstaattisesti ”ulos itsestään”, samaistua tarvitsematta osallistua.

Todellisuudessa yksilö on kuitenkin yhteiskunnallisesti tuotettu, yksilö muodostuu abstrakteista tai esiyksilöllisistä yhteiskunnallisista voimista ja on näiden voimien sulkeutumisen tapa. Silloinkin kun se yhdistetään ulkoiseen identiteettiin, joka perustuu rajojen vetämiseen suhteessa muihin yksilöryhmiin, se supistaa tai surkastaa voimia. Se sitoo elämän voimat subjektin ja tämän rajojen puolustamiseen, niiden pitämiseen puhtaana ”toisilta” sen sijaan että toisten kanssa voitaisiin muodostaa laajempia, entistä voimakkaampia subjektiivisuuksia.

Toisin kuin ”monikulttuurisuutta” kannattava punavihreä vasemmisto, emme siis kritikoit uusoikeistoa siitä, että se ei kannata inhimillisiä arvoja vaan siitä, että oikeistolaisten pelon leimaama elämä ei mielestämme ole elämisen arvoista. Eläminen jatkuvassa pelossa suomalaisen työn ja suomalaisten naisten menettämisestä, ilman muuta ylpeyttä kuin oma kansallisuutensa on liian surkeaa voidakseen näyttää mallilta, jota työväen organisoitumisen olisi seurattava.

V Monikulttuurisuus erojen hallintana

Uusoikeiston hyveelliset vastustajat vaativat suvaitsevaisuutta ja monikulttuurisuutta, kulttuurien välistä kommunikaatiota rasismien vastakohtaksi. Mutta eikö uusoikeistomme vaadi – sanoissa – juuri monikulttuurisuutta ja suvaitsevaisuutta? Enemmänkin, eikö se näytä monikulttuurisen todellisen sisällön ja sen heikkouden jonkinlaisena äärimmillen vietynä farssina, jossa kaikesta sisällöstä tyhjentyneet ja pelkiksi naamioiksi muuttuneet ”kulttuurit” kamppailevat keskenään vuoroin alistajana ja vuoroin alistettuna, kuten *commedia del artessa*: ”kohta olet sininen ja punainen ja vihreä ja musta, nyt kun vielä jatkan tätä hakkausta”.

Monikulttuurisuuden ja erojen hallinnoinnin ja ohjauksen malli on viime vuosina syrjäyttänyt tasa-arvomallin ja se on nähty keinona hallita tasa-arvopolitiikan kriisin jälkeisiä toistensa kanssa kilpailevia identiteettiyrkimyksiä, elämäntyyliä, pienyhteisöjä ja kulttuureja. Kaiken moraalisen kuorruutuksensa takaa sitä olisi ensisijaisesti tarkasteltava työvoiman hallinnan ja ohjauksen mallina, mihin emme tässä yhteydessä ryhdy. Siksi vain muutama huomautus.

Monikulttuurisuuden hyvää tarkoittavassa ajatuksessa yhdistyvät toisiinsa anglosaksisen liberalismiin suvaitsevaisuutta korostavat puolet ja Ranskan vallankumouksen säikäyttämän konservatiivisen ajattelun ideat eroista yhteiskuntarauhan takuuna ja mimesiksestä sen suurimpana uhkana. Sen uskontunnustuksen nuori Alexander Tocqueville aikoinaan muotoili seuraavaksi:

”Kun epätasa-arvo on yhteiskunnan yleinen laki, lopputulos on, että suurimmat epätasa-arvoisuudet eivät pistä silmään; kun kaikki ovat suurin piirtein samalla tasolla, silmään sattuvat pienimmätkin. Juuri siksi halu tasa-arvoon muuttuu aina vain enemmän tyydyttämättömäksi käsi kädessä tasa-arvon lisääntymisen kanssa.”¹⁰

Ajatus on, että on hallittava erilaisia erilaisina, on siedettävä ja suvaittava eroja.

Suvaitsevaisuus on nykyisen monikulttuurisuusideologian keppihevonen. Sillä ratsastavat ensinnäkin ne, jotka etsivät välinettä erilaisten oikeuksien lisäämiseen ja demokratian laajentamiseen. He näkevät suvaitsevaisuudessa positiivisesti arvotetun, edistykellisen keinon määrittää poliittisen liberalismiin tai vapaamielisyyden ja monikulttuurisuuden mahdollinen yhtymäkohta. Molempipuolinen välinpitämättömyys määrittää nyt kohtaamista yhteisessä tilassa ja eri maailmojen leikkauskohdissa. Mutta suvaitsevaisuutta käyttävät myös ne, jotka – lähes vastakkaisista tavoitteista – näkevät siinä oivallisen keinon ohjata ja hallita ihmisten käyttäytymistä omien poliittisten ja taloudellisten intressiensä mukaisesti. Heille yhteinen, julkinen alue on tuotettava poliittisesti neutraalina identiteettien kilpailukenttänä, markkinoina, joilla ratkaistaan erilaisten tehokkuus ja paremmuus, löydetään huiput ja voittajat yksilöinä, kulttuureina ja rotuina. Siksi monikulttuurisuutta ja suvaitsevaisuutta ei tule vain sietää, vaan sitä on aktiivisesti tuotettava markkinoiden kaltaisen neutralisoivan kehityksen sisällä.¹¹ Markkinat eivät tietenkään ole neutraali tasaveroisten kilpailukenttä, ihanteellinen porvarillinen julkisuus, koska niiden alapuolella toimii moninainen vallankäytön ja paikkotamisen koneisto.

Tätä yhteisen tuottamista markkinoina tai monikulttuurisena markkinaympäristönä kuvaavat erinomaisesti biologi Jakob von Üexküllin sanat: ”Eri lajien organismit elävät samassa tilassa, mutta liikkuvat eri ympäristöissä, koska ne maailman piirteet, jotka organismi voi tunnistaa biologisesti tärkeiksi signaaliksi, ovat erilaisia”. Monikulttuurisessa maailmassa kärpäsen ja sammakon ympäristöt sivuavat toisiaan tai ovat kosketuksissa toistensa kanssa, mutta kärpäsen maailma on erillinen sammakon maailmasta, eikä kumpikaan tunne toista sellaisenaan, vaan pelkkänä biologisena ärsykkeenä. Ihmisyhteisöihin sovellettuna tämä merkitsee paitsi segregatiota niin myös tarvetta säädellä esimerkiksi juridisesti eri maailmojen kohtaamisia.

Suvaitsevaisen monikulttuurisuuden kehityksessä yhteiskunnalliset kamppailut eivät lähde jonkun omasta erityisestä näkökulmasta ja pyri muuttamaan yhteis-

kunnan kokonaisuutta tämän näköiseksi. Ne koskevat vain tunnustusta ja tunnistamista yleisessä kehityksessä, jaettujen perusdogmien tai itseäänselvyyksien sisällä. Niissä taistellaan huomioon ottamisesta, hyväksynnästä ja kiitoksesta, siis viime kädessä riippuvuudesta eikä valasta ja itsenäisyydestä.

Kun suvaitsevaisuus ja monikulttuurisuus kohotetaan historian tai historianfilosofian korkeuksiin, niistä tulee keinoja tarkastella sivilisaatioiden välistä konfliktia ja varsinkin suvaitsemattomia välineitä barbaarien ja sivistyneiden toisistaan erottamiseksi. Ne ovat arvoja, jotka asettavat demokratian erilaisia fundamentalismeja – useimmiten islamia – vastaan.

VI Paraateista käytäntöihin

Uusoikeiston menestyksen syynä ei siis ole liian hempeiden vastustajien kyvyttömyys löytää johtajia ja rakentaa miehekkäämpiä, teräksenlujia ja voimia lukitsevia organisaatioita. Pikemminkin työväenliikkeen luokkatietoisuuden ja voiman heikkous johtuu voimien sitomisesta johtaja-isiin ja hänen suuren otsansa koskaan täyttymättömään kaipuuseen. Mikäli vasemmistolaisten ryhmien mikropolitiiikka kiertyy edelleen fasististen napojen ympärille, ei liene ihme, että uusoikeisto onnistuu kaappaamaan työväestön edustuksen itselleen. Fasistit ovat kuitenkin aina parempia fasisteja kuin vasemmistolaiset.

Moralismin sijaan vaadittaisiin todellista älyn ja ajattelun politisoimista, affektien ja halujen yhteiskunnallisen tuotannon tutkimista, työväen luokkakokoonpanon ankaraa analyysiä ja sitä vastaavien uusien organisoitumisen muotojen kokeilua. Pikemminkin kuin esimerkkinä omalle organisaatiolle, olisi uusoikeistoa ja sen menestystä lähestyttävä sen ilmaiseman luokan ko-

koonpanon kautta: millaisia turhautumisia, haluja ja mikrotason konflikteja uusoikeiston poliittinen nousu ilmaisee?

Epäilemättä niiden pönkittävä epätoivoinen ja turhautunut patriarkalisuus, maahanmuuttajia vastaan hyökkäävä moralismi sekä houreinen oman erityisyyden maskuliininen korostaminen kertovat uuden työväestön lihaksiin kasautuneesta riippumattomuuden tarpeesta ja halusta paeta toisen palveluksessa tehtävän työn orjuudesta. Nyt tämä voimattomaksi jäänyt itsenäisyyden tarve kääntyy pelkäksi kuvitteelliseksi riippumattomuudeksi, jota ilmaistaan erottautumalla ”veronmaksajien rahoilla elävistä” maahanmuuttajista ja muista sosiaalipummeista. Yhteisesti luodun oman tilan ja oman elämän korvaavat pelkkä oma kansakunta ja oma työpaikka. Nykyisin orjien on jo omistettava itse kahleensa ja suojeltava niitä kuin kaikkein pyhintään!

Siksi henkisen ja materiaalisen tilan rakentaminen tälle ”vapauden kaiholle” on ensisijainen tehtävä luokkatietoisien proletariaatin organisoimisessa. Olisi kyettävä luomaan toisenlaisia oman tilan tai elämisen alueen, voimien itseensä viittaamisen tapoja, jotka eivät perustu pelkkään imaginaarisen ja voimattoman rajan vetämiseen keskelle globaalin kapitalismin rajatonta maailmaa. Kuten Reich kirjoittaa:

”Fasismi voidaan voittaa vain käymällä sen kimppuun asiallisesti ja käytännöllisesti, perusteellisen ja perustellun elämäntuntemuksen varassa. Kukaan ei pysty kilpailemaan sen kanssa politiikan, diplomatian ja paraatien ”tekemisessä”. Mutta jokapäiväisen elämän ja käytännön suuriin kysymyksiin sillä ei ole vastauksia, sillä se näkee kaiken oman ideologiansa kuvastimesta taikka valtiollisen univormun verhossa.”¹²

Viitteet

- 1 Benjamin 1991, 370–71.
- 2 Käsitteen käytöstä runoudessa myös ennen Benjaminia, katso Weber 2008.
- 3 Reich 1982.
- 4 Spinoza 1994, III. Affektien määritelmät.
- 5 Spinoza 1994, III, IV, huom.
- 6 Deleuze 1980.
- 7 Fanon 2005.
- 8 Mathias Wäg: ”Kommenttipalstojen pyöveli”, <http://www.dankoivulaakso.fi/blogi>
- 9 Scott 1997.
- 10 Tocqueville 1969, 629–630.
- 11 Michel Foucault'n luennot Collège de France'ssa lukukaudella 1978–1979, jotka on koottu kirjaksi nimeltä *Naissance de la biopolitique* (2004),

- rekonstruoivat tämän niin sanotun uusliberalismin keskeiset piirteet ja sen erot klassiseen liberalismiin.
- 12 Reich 1982, 18.

Kirjallisuus

- Benjamin, Walter, *Gesammelte Schriften*, Toim. Rolf Tiedemann & Hermann Schweppenhäuser, Suhrkamp, Berlin 1991.
- Deleuze, Gilles, *Spinoza. Philosophie pratique*. Minuit, Paris 1970.
- Fanon, Frantz, *Sorron yöstä* (Les damnés de la terre, 1961). Suom. Hilkka Mäki. Like, Helsinki 2003.
- Foucault, Michel, *Naissance de la biopolitique*. Seuil/Gallimard, Paris 2004.
- Guattari, Felix, *Kaaosmoosi* (Chaosmose, 1992).

- Suom. Mariaana Fieandt-Jäntti & Heikki Jäntti. Tutkijaliitto, Helsinki 2009.
- Reich, Wilhelm, *Fasismän massapsykologia* (Massenpsychologie des Faschismus, 1933). Suom. Suomentanut Erkki Puranen avustajina Riitta Heikkilä ja Merja Tilanterä. 2.p. Otava, Helsinki 1982.
- Scott, Joan W., *Only Paradoxes to Offer. French Feminists and the Rights of Man*. Harvard University Press, Cambridge, Mass. 1997.
- Spinoza, Baruch, *Etiikka* (Ethica ordine geometrico demonstrata, 1677). Suom. Vesa Oittinen. Gaudeamus, Helsinki 1994.
- Tocqueville, Alexander, *La democrazia in America II* (De la démocratie en Amérique II, 1840). ?, Torino 1969.
- Weber, Samuel, *Benjamin's Abilities*. Harvard University Press, Cambridge Mass. 2008.